

УТВЪРЖДАВАМ:
РЕКТОР:
/доц. д-р Б. Стефанов/

ПРОЦЕДУРИ ПО УПРАВЛЕНИЕ НА РИСКА

Общи положения

Рискът е:

- осъзната от човска възможност от опасност /исторически смисъл/;
- събитие, което може да произтече, но е възможно и да не се случи, в случай на протичане на такова събитие са възможни три резултата – отрицателен, нулев и положителен /социален, икономически и всякакъв друг смисъл/;
- вероятността за настъпване на вреда при конкретни условия на излагане и тежестта на вредата /Наредба № 5/11.05.1999/;
- възможност или вероятност за настъпване на събитие или действие, което води до отрицателни /щети, загуби/ или положителни /шанс/ отклонения от очакваните резултати;
- вероятност от възникване на загуби или недополучаване на доходи в сравнение с прогнозираните резултати /икономически смисъл/ и т.н.

Рискът се определя от *вероятността да се случи* и *тежестта на ефектите* от неговото случване. В оригиналната англоезична литература тази зависимост е известна като уравнението $Risk = Probability \times Impact$. Начинът за измерване на тези показатели може да е различен в зависимост от целите на анализа. Най-простият вариант е да бъдат идентифицирани само две категории на всеки от показателите: *ниска* и *висока*.

Основни понятия, свързани с риска в организациите:

1. "Вреда" е физическо нараняване и/или увреждане на здравето.
2. "Опасност" е възможен източник на вреда.
3. "Идентификация на опасност" е процесът на установяване съществуването на опасност и на определянето на нейните характеристики.
4. "Елементи на риска" са тежестта на вредата и вероятността за възникване на тази вреда.
5. "Опасно събитие" е ситуация, в която човек е изложен на опасност, която довежда до вреда.
6. "Анализ на риска" е използване на разполагаема информация за идентифициране на опасни събития и за определяне елементите на риска.
7. "Оценка на риска" е процес на взимане на решение относно допустимостта на риска на база на анализа на риска, разпоредбите на нормативните актове и отчитане на фактори като технически достижения, околна среда, психологически, икономически и социални аспекти.
8. "Оценяване на риска" е процесът на анализ и оценка на риска.
9. "Оценител на риска" е лице, което оценява риска.

Рисковата ситуация е свързана със:

- Неопределеност;
- Необходимост от избор на алтернативи /отказът от избор на алтернатива е също разновидност на избор/;
- Възможност да се оцени количествено и/или качествено вероятността от осъществяване на избраните алтернативи.

Голяма част от рисковете, които могат да сполетят едно начинание с възможно да бъдат предвидени. Те се наричат *известни рискове*. Това са и тези рискове, които могат да бъдат управлявани. Остава и една част, които няма как да бъдат предвидени. Такива рискове се наричат *неизвестни*. Такива рискове могат да бъдат контролирани само с техники като предвиждане на финансов, времеви или материален резерв.

След определяне на нивата на вероятност и тежест, те се комбинират, за да се оцени самият риск. Естествено е ниска вероятност с ниска тежест да бъде оценена като нисък (малък) риск, а риск с висока вероятност и големи щети да се смята за голям. Другите комбинации и евентуалните междинни нива могат да бъдат оценени съответно според нуждите на анализа.

Управление на риска

Под управление на риска се разбира процес на предвиждане, идентифициране, оценяване и мониторинг на рисковете, които могат да повлияят върху постигането на целите на университета и въвеждане на превантивни и контролни дейности.

Процесът по управление на риска може да бъде илюстриран със следната схема

Цел на управлението на риска е осигуряване на предпоставки за максимално съхраняване и развитие на ХТМУ като организация с присъщите ѝ човешки, финансови и материални ресурси.

След като веднъж е решено, че определен риск трябва да бъде управляван, това може да се направи по четири възможни начина:

- избягване - понякога е възможно организацията са бъде променена така, че рискът да бъде избегнат.
- трансфериране - трансферирането е изнасяне на идентифицирания риск към външна организация. Типичен пример за трансфериране е застраховането.
- омекотяване - ако рискът не може да бъде избегнат, приемлива алтернатива е да бъде омекотен чрез стъпки, които ще сведат щетите в случай на реализация на риска до минимум.
- приемане - когато няма какво да се предприеме в отговор на риска, единствената възможност, която остава е той да бъде осъзнат и приет.

Рискови области:

Те съответстват на описаните процеси и дейности в Процедурите по качество, поместени в Системата за оценяване и поддържане на качеството на обучението и развитие на академичния състав в ХТМУ.

• Стратегически	засягат дългосрочната стратегия на организацията. Влияят се от наличие на финансов капитал, държавен и политически риск, промени в нормативната и регулаторна база, репутация, промени във физическата среда.
• Финансови	засягат ефективното управление и контрол на финансите на организацията и влиянието на външни фактори като наличие на кредитен ресурс, валутни курсове, движение на лихвените проценти и др.
• Оперативни	отнасят се до ежедневните дейности, които организацията извършва по пътя към постигане на стратегическите цели.
• Управление на познавателния потенциал	засягат ефективното управление и контрол на организационния опит и познание, неговото формиране, защита и предаване. Външните фактори могат да включват неразрешена употреба на интелектуална собственост, прекъсване на обществени услуги, конкурентна технология, а вътрешни – неработеща система или загуба на ключов персонал.
• Условия на труд	отнася се до нормите, регулиращи здравословните и безопасни условия на труд, опазването на околната среда, защита на потребителите, защита на личните данни, практики за наемане на персонал, регулаторни изисквания.

Рискови фактори, валидни за всички процеси и дейности на университета:

Външни фактори

- Нови нормативни документи в рамките на ЕС /например „Европейската квалификационна рамка”, решения във връзка с глобализационния процес и др./
- Промени в европейското законодателство
- Промени в нормативната уредба на страната /например в акредитационните процедури и критерии, в държавни образователни изисквания, в стандарти за финансиране на висшите училища и др./

Вътрешни фактори

- Промяна във вътрешноуниверситетската нормативна уредба
- Промяна на вътрешните правила за процесите и дейностите, осъществявани в университета
- Промяна в управленския персонал
- Сложна организация на дейностите
- Недостатъчна възможност за своевременна квалификация на персонала
- Недостатъчно заплащане на високоспециализирания труд
- Разминаване на функциите и обхвата на дейността с обществения интерес

Видове риск в дейността на университета

1. Рискове свързани с човешките ресурси

- 1.1. Академичен състав
- 1.2. Студенти
- 1.3. Администрация

2. Материална среда

- 2.1. Финансии /бюджет, самофинансиране/
- 2.2. Договорни отношения
- 2.3. Управление на собственост
- 2.4. Материална база за обучение и научни изследвания

3. Информационен

- 3.1. Защита на IT системи за управление
- 3.2. Защита на IT системите за обучение

4. Рискове на управлението

- 4.1. Свързани със законодателството /национално и ЕС/
- 4.2. Съгласуваност или несъгласуваност на вътрешната нормативна база.

Външни рискове	
Инфраструктура	Инфраструктурни проблеми, които пречат на нормалното функциониране, например претоварване на енергоснабдяващите или информационните системи, транспортни стачки и др.
Икономика и пазар	Засилването на конкуренцията в областта на образованието с цел предоставяне на качествено обучение, може да има неблагоприятен ефект върху плановете на университета.
Законодателство	Законодателни промени могат да предизвикат промяна в обхвата на заплануваните действия или да наложат ограничителни мерки.
Околна среда	Замърсяването може да окаже вредно въздействие върху дейността на университета.
Природни бедствия	Пожари, наводнения и други природни бедствия могат да повлияят на възможността за предприемане на необходимите действия. Съществуващите планове за борба с природните бедствия могат да се окажат неадекватни.
Финансови рискове	
Бюджетни	Недостиг от ресурси за предприемане на необходимите действия или невъзможност за тяхното управление и контрол. Провалени проекти, поради несвоевременно финансиране.
Измами или кражби	Загуба на активи, разполагаемите ресурси за недостатъчни, за да осигурят желаните превантивни действия.
Застраховане	Незастраховани рискове или неприемлива цена на застраховането.
Финансови задължения	Отговорността на организацията за причинени вреди на трети лица. / здравни осигуровки на студенти и докторанти/.
Рискове на дейността	
1. Рискове на управлението	
1. Политика	Изпълнение на неподходящи политики; политики, базирани на неадекватна или неточна информация.
2. Оперативни	Непостижими цели. Несъответстващо изпълнение.
3. Информация	Неточната информация може да доведе до вземане на управленски решения без наличието на необходимите познания.
4. Човешки ресурси	Компетентност, етика Недостиг на квалифицирани служители, неспазване на възприетите етични норми за поведение.

5. Здравословни и безопасни условия на	Неосигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.
6. Репутация	Лоша репутация и последиците от нея.
II. Информационен риск	
1. Технологични	Нужда от промяна или подобряване на технологиите, с цел поддържане на ефективността на дейността. Технологични проблеми при осъществяване на дейността.
2. Юридически риск	поради неопитност или непознаване на законите може да се нарушат конфиденциалността или чужди авторски права.
3. Технически рискове	Нарушаване на някои от условията на договора - отново поради неопитност е възможно да сме сключили договора при неизгодни за нас условия. Осъществяване на проекти без необходимата оценка на риска.

ИДЕНТИФИЦИРАНЕ И ОЦЕНКА НА РИСКОВЕТЕ

Идентифициране и оценяване на рисковете обхващат разширено проучване и разбиране за дейността, запознаване със законовата рамка, вътрешно - контролната структура, включваща елементите контролна среда, счетоводна система и контролни процедури.

Установените с най-висока оценка рискове на етап планиране са :

1. Риск от нарушения на законодателството при разпореждане и стопанисване на предоставеното за управление имущество;
2. Риск от неточно представяне в годишния финансов отчет на имущественото състояние във връзка със заприхождаване и отписване на дълготрайни материални активи и тяхното оценяване (обезценка и преоценка);
3. Риск от нарушения на бюджетната дисциплина .
4. Риск от представяне на недостоверна информация в годишния финансов отчет в резултат на нарушение на основните правила за признаване, оценяване, обезценка и отписване на вземанията като финансови активи, от Указанията на Министерство на финансите, дадени на бюджетните предприятия с писмо ДДС № 20/ 14.12.2004 г.;

Смекчаване, управление и наблюдение на риска.

Методите за управление:

- създаване на списък на възможните рискове
- изготвяне на план за управление на риска
- идентифициране на потенциални рискове

Рисковите фактори се наблюдават през цялото време като се натрупва информация за всеки от тях. Периодично на базата на събраната информация се преоценява вероятността и въздействието им и се следи за появата на нови такива.

Процедурите са разработени през 2009г.

РИСК РЕГИСТЪР

ХТМУ - гр.София, 2014г.

Приложение към Г.регламент по
Управление на риска

Цел/присъщи рискове	Описание на риска			Оценка на риска (1+2)	Рейтинг	Допълнителни и белжеки
	Оценка на вероятност	Оценка на влияние	2			
Външни рискове Инфраструктура	Инфраструктурни проблеми, които пречат за нормалното функциониране, например претоварване на енергоснабвяващите или информативните системи, транспортни страни и др.	1	1	2	2 приемлив	
Икономия и пазар	Засиленост на конкурентната областта на обриване с цел предоставяне на качествено обучение, може да има неблагоприятен ефект върху плановете за утилитетата.	2	2	4	4 неприемлив	
Законосъблюдство	Законосъблюдствени промени, които да предизвикат промяна в обхвата на законодателните действия или да наложат отлив и стрелни акриси.	1	1	2	2 приемлив	
Обложби, кредит	Замърсяването може да бъде предсто в издействие върху дейността на университетите.	1	1	2	2 приемлив	
Цялостни белжеки	Позара, плащания и други природни белжеки могат да повлияят за възможността да предприемат на необходимите действия. Съществуващите плащания за борба с природните белжеки могат да се окажат неадекватни.	2	3	5	5 неприемлив	
Финансови рискове Бюджети	Целосни от ресурси за предприемане на необходимите действия или невъзможност за тяхното управление и контрол.	3	3	6	6 неприемлив	
Имайки чл. 47(б)	Загуба на активи, разполагаемите ресурси са недостатъчни, за да осигурят желаните преобразителни действия	4	1	5	5 неприемлив	
Застраховане	Незастраховани рискове или недостатъчна цена на застраховането.	4	1	5	5 неприемлив	
Финансови задължения	Отговорността на организацията за приети ирели на тези лица, задължително свързани на студентите и докторантите.	1	1	2	2 приемлив	
Рискове на дейността						
I. Рискове на управлението I.1. Политики	Наличието на неадекватни политики; политиките, базирани на неадекватна или неточна информация	1	2	3	3 изисква внимание	
2. Оперативни	Недостатъчни цели. Непълнотата на изпълнение.	1	1	2	2 приемлив	
3. Информации	Неточната информация може да доведе до въвеждане на управленски решения без налягане на необходимите действия.	4	4	8	8 неприемлив	
4. Према за достъп до информативни системи	Въвеждане на тарази на вероителни при помяне на софтуерите с образно иняване на достъп.	1	2	3	3 изисква внимание	
5. Човешки ресурси	Компетентност, етика, недостиг на квалификация на служителите, неспазване на възможностите стични норми за поведение.	4	3	7	7 неприемлив	
6. Заразване, свита условия на труд	Неспазване на здравословни безопасни условия на труд.	2	1	3	3 изисква внимание	
7. Резултати	Лоша репутация и последиците от нея.	4	4	8	8 неприемлив	
II. Информационен риск I. Технологии	Нужда от промяна или подобряване на технологиите, с цел подобряване на ефективността на дейността. Технологични проблеми при осъществяване на дейността.	2	2	4	4 неприемлив	
2. Юридически риск	Поради неопитност или непознаване на законите може да се наруши конфиденциалността или други авторски права.	3	3	6	6 неприемлив	
3. Технически рискове	Нарушаване на закон условия на договора - отново заради неопитност или невъзможност да се изпълни договорите при неизпълнение на условията.					